

Εκπαίδευση για την αειφορία: Κατευθύνσεις για τη μεταρρύθμιση του αναλυτικού προγράμματος.

JohnHuckle
SouthBankUniversity

Για περισσότερα από 30 χρόνια, αναπτύσσουμε στη θεωρία και την πράξη την περιβαλλοντική εκπαίδευση και παράλληλα κυβερνητικοί και μη κυβερνητικοί οργανισμοί έχουν επενδύσει πολλά στην εφαρμογή της. Ωστόσο, παρόλες τις επενδύσεις αυτές, η παγκόσμια περιβαλλοντική κρίση χειροτερεύει. Η γνώση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και η ευαισθησία πολλών πολιτών έχει βελτιωθεί αλλά τέτοιου είδους πρόοδοι, σπάνια αντανακλούν μια συμπεριφορά φιλικότερη προς το περιβάλλον. Στην παρούσα εργασία, υποδηλώνεται ότι η αποτυχία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης οφείλεται ήδη στις αρχικές μεθόδους ανάπτυξης και εφαρμογής της, στις κύριες μορφές τους. Ξεκινά θεωρώντας την παγκόσμια κρίση σε περιβαλλοντικά και αναπτυξιακά θέματα καθώς και την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης για την αειφορία ως πιο αποτελεσματικούς λόγους για την αντίληψη των σκοπών της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Μια παγκόσμια κρίση σε θέματα περιβάλλοντος και ανάπτυξης

Η σύγχρονη οικονομική ανάπτυξη έχει επιφέρει αξιοσημείωτα οφέλη για πολλούς ανθρώπους του σημερινού κόσμου: Επέκταση ορίων ηλικίας, περισσότερη ισότητα φύλων και φυλών, περισσότερες καταναλωτικές επιλογές και συχνά επέκταση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πολιτικών ελευθεριών. Αυτά τα πλεονεκτήματα δεν είναι κάτι ασήμαντο, ωστόσο είναι άνισα μοιρασμένα στους πληθυσμούς της γης και σχετίζονται με συσσωρευόμενο κόστος που αφορά υποβάθμιση του περιβάλλοντος, οικονομική αστάθεια, κοινωνική απομόνωση, απώλεια πολιτισμικής ταυτότητας και ψυχολογική ανασφάλεια. Με πολλούς τρόπους και σε πληθώρα περιπτώσεων η πλειοψηφία των ανθρώπων επιβιώνει με τρόπους που είναι από άποψη οικολογική, οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική και προσωπική, μη αειφόροι. Στοιχεία που αποδεικνύουν ότι επιβιώνουν με τρόπους που δεν μπορούν να συνεχίσουν να υφίστανται, μπορεί να βρει κανείς σε τρεις πρόσφατες αναφορές:

Η αναφορά ανθρώπινης ανάπτυξης που έχει συνταχθεί από τα Ηνωμένα Έθνη τονίζει ότι οι ανισότητες αυξάνονται σε παγκόσμια κλίμακα. 20% του παγκόσμιου πληθυσμού, ευθύνεται για το 86% της παγκόσμιας κατανάλωσης και ένα δισεκατομμύριο ανθρώπων έχουν μείνει εκτός του κύματος αύξησης κατανάλωσης των τελευταίων δυο δεκαετιών. Ο ρυθμός κατανάλωσης έχει εξαπλασιαστεί τα τελευταία 20 χρόνια

και διπλασιαστεί τα τελευταία 10. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρώπης σήμερα ξοδεύουν 37 δις \$ το χρόνο σε φαγητό, αρώματα και καλλυντικά. Ποσό ικανό για την παροχή βασικής εκπαίδευσης, νερού και συνθηκών υγιεινής, βασικής υγειονομικής κάλυψης και διατροφής για όλους όσους στερούνται όλα αυτά τα αγαθά και θα περισσέψουν και 9 δις \$. Οι 225 πλουσιότεροι άνθρωποι του κόσμου έχουν όλοι μαζί, περιουσία που αγγίζει το 1 τρις \$, ίσο με το άθροισμα των ετήσιων εισοδημάτων του 47% των ανθρώπων που ανήκουν σε χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα. Αυτό το 47% περιλαμβάνει περίπου 2,5 δις ανθρώπους. Από τα 4,4 δις πολιτών των αναπτυσσόμενων χωρών, οι τρεις στους πέντε δεν ζουν σε συνθήκες σωστής υγιεινής, το ένα τρίτο δεν έχει πρόσβαση σε καθαρό νερό, ένα τέταρτο δεν έχει επαρκή στέγαση ενώ το ένα πέμπτο υποσιτίζεται.

Η «αναφορά του Ζωντανού Πλανήτη» η οποία έχει συνταχθεί από το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF) υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι έχουν καταστρέψει πάνω από το 30% των παγκόσμιων φυσικών πόρων ήδη από το 1970. Η πίεση για περισσότερη κατανάλωση που είναι αποτέλεσμα της δημιουργίας αφθονίας προϊόντων από τη βιομηχανία έχει διπλασιαστεί τα τελευταία 25 χρόνια. Οι μισοί από τους προσβάσιμους πόρους σε καθαρό νερό, έχουν εξαντληθεί. Πρόκειται για τη διπλάσια ποσότητα από αυτούς που είχαν εξαντληθεί το 1960. Κατά την ίδια περίοδο (1960 έως σήμερα) η κατανάλωση θαλασσίων ψαριών έχει κάτι παραπάνω από διπλασιαστεί. Η κατανάλωση ξύλου και χαρτιού έχει αυξηθεί κατά 2/3 και οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα έχουν διπλασιαστεί. Η ανθρωπότητα σήμερα χρησιμοποιεί ποσοστό 25% με 50% όλου του φυτικού υλικού που αναπτύσσεται στον πλανήτη κάθε χρόνο και 10% από ολόκληρη τη θαλάσσια παραγωγή. Η αναφορά της «Παγκόσμιας Περιβαλλοντικής Παρακολούθησης» GEO 2000 από την UNEP αναφέρει ότι 80% της παγκόσμιας δασικής κάλυψης έχει εξαλειφθεί, υποβαθμιστεί ή διασπαστεί και ότι είδη που εξοντώνονται από τους ανθρώπους, εξοντώνονται με ρυθμούς 1000 φορές ταχύτερους του «κανονικού». Οι επιστήμονες στο Cambridge εκτιμούν ότι θα κόστιζε 320 δις \$ το χρόνο για την προστασία της βιοποικιλότητας, ποσό που αποτελεί το 1/3 του ποσού που ξοδεύουν οι κυβερνήσεις για αγροτικές επιχορηγήσεις, επιχορηγήσεις αλιείας, κατασκευής οδών και ενεργειακής παραγωγής.

Τέτοιες αναφορές θα πρέπει να διαβάζονται προσεκτικά καθώς τα περιβαλλοντικά προβλήματα που θίγουν δεν είναι ασύνδετα με χωρικές και κοινωνικές διαφορές. Η μη αειφόρος ανάπτυξη παίρνει διαφορετικές μορφές σε διαφορετικά μέρη και κοινότητες, αλλά είναι ένα πρόβλημα που πάντα έχει και ανθρώπινες διαστάσεις. Το να ζει κανείς με τρόπο μη αειφόρο, σημαίνει ότι θα ζει σε ανασφάλεια. Κάτι που επηρεάζει τη φυσική, διανοητική και ψυχική υγεία του ατόμου. Περιορίζει την πρόοδό του, την ικανοποίησή του και την ελευθερία του.

Οι αιτίες της μη αειφόρου ανάπτυξης

Πριν αναφερθούμε στους τρόπους με τους οποίους οι κυβερνήσεις έχουν ανταποκριθεί στην παγκόσμια κρίση και την ανάγκη για αειφόρο ανάπτυξη, είναι σημαντικό να περιγραφούν οι αιτίες της κρίσης. Η βασική αιτία είναι ότι η πλειοψηφία των οικονομικών συστημάτων στον κόσμο τα οποία καταναλώνουν πόρους και υπηρεσίες από το βιοφυσικό περιβάλλον, δε λειτουργούν με βάση το συμφέρον ανθρώπων ή περιβάλλοντος. Δε λειτουργούν με βάση την ικανοποίηση των αναγκών όλων των ανθρώπων στον πλανήτη ούτε με βάση τη διατήρηση του βιοφυσικού περιβάλλοντος από το οποίο άλλωστε εξαρτώνται. Το κυρίαρχο καπιταλιστικό (και το πρώην κολεκτιβιστικό) οικονομικό σύστημα, θέτουν σε πρώτη μοίρα την παραγωγή και τη συσσώρευση πλούτου και σε δεύτερη την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρησή του, ενώ τα σχετικά με αυτό πολιτικά συστήματα όπως η σοσιαλιστική δημοκρατία, έχουν περιορισμένες δυνάμεις για να επιβάλλουν αειφορικές μεθόδους ανάπτυξης.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών, ο νεοφιλελευθερισμός έχει συμβάλλει στην παγκοσμιοποίηση και την αύξηση της κρίσης που σχετίζεται με περιβαλλοντικά προβλήματα και την ανάπτυξη. Η ικανότητα και τα δικαιώματα ιδιωτικών επιχειρήσεων να μεταφέρουν προϊόντα και κεφάλαιο σε όλο τον κόσμο έχουν αυξηθεί, με τη βοήθεια της τεχνολογίας της πληροφορίας και την αναδιάρθρωση διεθνών οικονομικών ινστιτούτων όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Αντιμέτωπες με την πραγματικότητα μιας παγκόσμιας οικονομίας και της ισχύος τέτοιων ινστιτούτων όπως το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα, πολλές κυβερνήσεις εθνών χρειάστηκε να κάνουν πιο ελαστικούς τους νόμους που αφορούν την εργασία και την προστασία του περιβάλλοντος, να μειώσουν τις δημόσιες δαπάνες, να παύσουν τα δικαιώματα που απολάμβαναν οι ντόπιοι παραγωγοί και να δώσουν μεγαλύτερη σημασία στον τομέα των εξαγωγών. Η πλειοψηφία του εργατικού δυναμικού και του περιβάλλοντος χώρου, απέτυχαν να επωφεληθούν από τις επακόλουθες τεράστιες αυξήσεις της παραγωγικότητας, από τη στιγμή που ο πλούτος πλέον έχει μεταφερθεί από πηγές όπως οι μισθοί και το οικολογικό κεφάλαιο, σε πηγές όπως αυτή του εμπορικού κέρδους, σε πρωτοφανή κλίμακα. Στο διάστημα αυτό κάποιες επιχειρήσεις επιδιώκουν το κέρδος από νέου τύπου δικαιώματα στο φυσικό περιβάλλον, ενώ άλλοι επενδύουν στον οικολογικό εκσυγχρονισμό της οικονομίας.

Οι πλούσιοι και ισχυροί δεν καταφέρνουν πάντως να φέρουν τα πάντα στα μέτρα τους. Κοινωνικές αλλαγές στην Ασία, τη Ρωσία και αλλού, ο αντίκτυπος των προγραμμάτων δομικής προσαρμογής και νέοι προβληματισμοί και την προστασία του περιβάλλοντος και της ποιότητας των τροφών είναι κάποιοι από τους λόγους που ενθάρρυναν την ανάπτυξη μιας παγκόσμιας κίνησης εργατών και πολιτών οι

οποίοι απαιτούν πιο αειφόρες μορφές ανάπτυξης. Η δράση εναντίων των γενετικά μεταλλαγμένων τροφών, η καμπάνια Jubilee 2000 για το διεθνές οικονομικό χρέος, και οι διαμαρτυρίες κατά τη διάρκεια των συνομιλιών για το παγκόσμιο εμπόριο στο Σηάτλ, αποτελούν ενδείξεις αυξανόμενης έλλειψης εμπιστοσύνης προς το νέο φιλελευθερισμό και την παγκοσμιοποίηση και την ανερχόμενη ισχύ ομάδων μέσα στην κοινωνία των πολιτών με σκοπό την επιρροή προς τις κυβερνήσεις και τις επιχειρήσεις (Jacobs 1996). Τέτοιες ομάδες υιοθετούν διάφορες ιδεολογίες και στρατηγικές αλλά πολλές από αυτές θα υποστήριζαν το σχέδιο των πέντε σημείων για τον επανασχεδιασμό της παγκόσμιας οικονομίας, όπως έχει προταθεί στο τρέχον τεύχος του περιοδικού TheNewJournalist (Εικόνα 1). Αυτό δείχνει πως η οικολογική αειφορία (σημείο πέντε) εξαρτάται από την εξισορρόπηση του παγκόσμιου κεφαλαίου και τον πιο ενεργό ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στη διαμόρφωση του εμπορίου και των επενδύσεων.

Επανασχεδιάζοντας την παγκόσμια οικονομία

- Αύξηση της συμμετοχής του κοινού. Το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα καθοδηγείται από γραφειοκράτες, τραπεζίτες και τυπικούς οικονομολόγους. Οι αποφάσεις τους έχουν προφανή αντίκτυπο στη ζωή των υπόλοιπων ανθρώπων, οι οποίοι ποτέ δεν λαμβάνουν μέρος στη λήψη των αποφάσεων. Οι οργανισμοί που καθορίζουν το παγκόσμιο εμπόριο και την πολιτική επενδύσεων έχουν υποχρέωση να λαμβάνουν υπ' όψη τις γνώμες και τις ιδέες της κοινωνίας των πολιτών, κατά τη λήψη των αποφάσεων.

Δημιουργία παγκόσμιας οικονομικής αρχής. Οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν χάσει τον έλεγχο και την ικανότητα της διαχείρισης των οικονομιών τους. Ο κόσμος χρειάζεται μια παγκόσμια ρυθμιστική υπηρεσία για τη μείωση της αστάθειας και της ανεπάρκειας στις παγκόσμιες οικονομικές αγορές: - Μια Παγκόσμια Κεντρική Τράπεζα.

Ανάσχεση της κερδοσκοπίας. Ο γρήγορος και ακανόνιστος ρυθμός των επενδύσεων έχει μετατρέψει την παγκόσμια οικονομία, σε ένα καζίνο όπου κερδοσκόποι με μεγάλα κεφάλαια ψάχνουν για άμεσα κέρδη, χωρίς να νοιάζονται για τις συνέπειες. Ένας «φόρος κερδοσκοπίας», ο οποίος θα έβαζε τους ανθρώπους πάνω από τα κέρδη είναι άμεσα απαραίτητος.

Έλεγχος του κεφαλαίου. Οι νέοι κανόνες επενδύσεων δίνουν πλήρη δικαιώματα στους επενδυτές χωρίς να απαιτούν ανταλλάγματα. Ένας εναλλακτικός κώδικας επενδύσεων είναι απαραίτητος για το δημοκρατικότερο έλεγχο του κεφαλαίου και την αναζωογόνηση επενδύσεων που ωφελούν τις τοπικές κοινωνίες.

Τιμή στον Πλανήτη. Παγκόσμια περιβαλλοντικά πρότυπα πρέπει να τεθούν από ένα νέο παγκόσμιο σώμα κάτω από την εποπτεία των Ηνωμένων Εθνών - ένας Παγκόσμιος Περιβαλλοντικός Οργανισμός. Αυτά τα πρότυπα πρέπει να βασίζονται στην αειφορία, την αμεροληψία και τη δικαιοσύνη και πρέπει να περιλαμβάνονται σε όλες τις εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες.

Πηγή: Ellwood, 2000

Η κυρίαρχη ομιλία για την αειφορική ανάπτυξη.

Η παραπάνω ανάλυση συνδέει την κρίση των μη αειφορικών μεθόδων ανάπτυξης με τις τρέχουσες δομές της οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ισχύος και διατείνεται ότι η επιτυχία ή μη, της αειφόρου ανάπτυξης εξαρτάται από το δραστικό ανασχηματισμό ή τη δημοκρατικοποίηση αυτών των δομών (Hartmann, 1998). Ένώ μια τέτοια ανάλυση κερδίζει έδαφος και υποστήριξη, δεν είναι ακόμη η κυρίαρχη ή η ορθόδοξη θέση μεταξύ των περιβαλλοντολόγων, οικονομολόγων, ακτιβιστών ή εκπαιδευτικών. Η κυρίαρχη θέση για την αειφορία είναι λιγότερο ριζοσπαστική και αναφέρεται στο παράρτημα σαν μια εισαγωγή στην αειφόρο ανάπτυξη.

Η εισαγωγή θέτει κοινώς αποδεκτούς ορισμούς της αειφόρου ανάπτυξης, τις ηθικές αξίες στις οποίες βασίζεται, τις πέντε διαστάσεις της, την ουσία της, και τις μεθόδους και τα εργαλεία της όπου αυτή πραγματοποιείται, και κάποιες ενδείξεις για την παρατήρηση της μετάβασης προς την αειφορία (Reid, 1995, Selman, 1996). Αυτό που είναι σημαντικό σχετικά με αυτή την άποψη, είναι «η απολιτική της φύση» ή «η αγνόηση της ισχύος» (επικαλούμενη τα κοινά ενδιαφέροντα, τη συνεργασία και την ομοφωνία όλων των εμπλεκομένων). Επίσης, το ότι στηρίζεται ισχυρά στην επιστήμη, τις μεθόδους διαχείρισης (management) και «ειδικών» και η πίστη της ότι η εκπαίδευση είναι αυτή που θα επιφέρει τις αλλαγές. Υπάρχει επαρκής αναφορά σχετικά με αναδιανομή, βασικές ανάγκες, συμμετοχικότητα και ενδυνάμωση, κάτι που δίνει την ιδέα πως η ομιλία αυτή είναι αντιφατική, ωστόσο παραμένει στη βάση της αναμορφωτική και όχι ριζοσπαστική. Μόνον εφόσον οι περιβαλλοντικές πολιτικές και η εκπαίδευση είναι προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν την μη δημοκρατική φύση των υπαρχόντων κοινωνικών δομών και σχέσεων, θα πραγματικές προοπτικές πραγματοποίησης της αειφορίας.

Εκπαίδευση για την αειφορία

Το δεύτερο μέρος του παραρτήματος παρέχει μια εισαγωγή στην «εκπαίδευση για την αειφορία», μια κριτική και εστιασμένη μορφή περιβαλλοντικής εκπαίδευσης η οποία έχει εμφανιστεί ήδη από τη Σύνοδο Κορυφής για τη Γη το 1992. Στο Ηνωμένο Βασίλειο και αλλού η εκπαίδευση για την αειφορία επεκτείνεται και στην περιβαλλοντική και στην επενδυτική (οικονομικά) εκπαίδευση και υποστηρίζεται από θεμελιώδεις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές θεωρίες. Εν ολίγοις, είναι μια κοινή διαδικασία δράσης με βάση εκείνες τις μορφές τεχνολογίας και κοινωνικής οργάνωσης μέσω των οποίων μπορεί να πραγματοποιηθεί ένα περισσότερο αειφορικό μέλλον. Απαιτεί από εκπαιδευτικούς και μαθητές να δρουν με βάση δικαιώματα και υποχρεώσεις που καλλιεργούν την αειφορία και έτσι συμβάλλουν σε μια μορφή παγκόσμιας εκπαίδευσης ως πολίτες.

Ξεκάθαρα, μια τέτοια μορφή εκπαίδευσης, επιβάλλει τη δυνατότητα πρόσβασης από τους μαθητές σε μια πληθώρα ομιλιών, θέσεων και υλικού που εξηγεί τη δυσάρεστη κατάσταση στην οποία ήδη βρίσκεται το περιβάλλον και προσφέρει λύσεις για ένα περισσότερο αειφορικό μέλλον (Dryzek, 1997). Περιλαμβάνει κρίση ιδεών και τη λήψη υπ' όψη στο κατάλληλο επίπεδο, των κριτικών εκείνων θεωριών που αποκαλύπτουν τις πραγματικές αιτίες και λύσεις. Η κριτική εκπαίδευση προτείνει πως τέτοιες θεωρίες θα πρέπει να δοκιμάζονται στην πράξη και οι εκπαιδευτές περιβαλλοντικής αλλά και επενδυτικής κατεύθυνσης, έχουν αναπτύξει μια ευρεία ποικιλία βιωματικών δραστηριοτήτων που επαληθεύουν τη γνώση και προστατεύουν από το δογματισμό. Δάσκαλοι και μαθητές ενθαρρύνονται να εμβαθύνουν στη γνώση μέσα από τοπικές ή και απομακρυσμένες (δικτυακές) κοινότητες οι οποίες προσπαθούν να ζήσουν αειφορικά και να κάνουν τα σχολεία και κολέγια τους μοντέλα και πρότυπα αειφόρου διαβίωσης. Οι νέοι στο Ηνωμένο Βασίλειο ενδιαφέρονται συνήθως περισσότερο για νέες πολιτικές κατανάλωσης και κοινωνικής ταυτότητας, παρά για τις παλαιότερες ιδέες παραγωγικότητας και τάξης. Η εκπαίδευση για την αειφορία επομένως, χρησιμοποιεί κοινωνικές παιδαγωγικές μεθόδους που αποδομεί σήματα, σύμβολα και μάρκες και προσφέρει εναλλακτικές μεθόδους κοινωνικής ταυτότητας και αυτοπραγμάτωσης (Klein, 2000).

Το πλαίσιο 2, δηλώνει μερικά μαθησιακά συμπεράσματα προς μια εκπαίδευση για την αειφορία και ασφαλώς θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψη ώστε ποιος από τους αντικειμενικούς σκοπούς που περιγράφονται, θα πρέπει να επιτευχθεί μέσω διδακτικών προγραμμάτων σε βοτανικούς κήπους, εθνικά πάρκα και δάση, ή σχολεία και πανεπιστήμια. Η επικριτική φύση της λίστας, σημαίνει ότι κάτι σχετικό με αυτή είναι μάλλον απίθανο να εμφανιστεί σε αναλυτικά προγράμματα σχολείων από κάποιο κυβερνητικό τμήμα ή υπουργείο παιδείας. Ωστόσο, μια ομάδα ομιλητών που αναφέρθηκε στην εκπαίδευση για την αειφορική ανάπτυξη και μίλησε στην κυβέρνηση της Βρετανίας το 1998, πρότεινε σαφείς και ξεκάθαρες δράσεις που οδηγούν στα κατάλληλα αποτελέσματα.

Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη χρησιμοποιεί τομείς από τη γεωγραφία, τις επιστήμες και την πολιτική αγωγή με σκοπό ένα ανανεωμένο αναλυτικό

πρόγραμμα για τους μαθητές της Αγγλίας. Παρόλαυτά, η πρόοδος δεν αναμένεται να είναι τόσο άμεση, όσο η ομάδα των ομιλητών/υποστηρικτών θα επιθυμούσε.

Με στόχο ένα ανανεωμένο αναλυτικό πρόγραμμα

Εξετάζοντας την παρακάτω λίστα (πλαίσιο 2) παρατηρεί κανείς ότι η εκπαίδευση για την αειφορία λειτουργεί προς όφελος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με το ότι δεν παραγνωρίζει τις δομές που καθορίζουν τη χρήση του περιβάλλοντος από τις κοινωνίες ενώ παράλληλα προτείνει μεθόδους εποικοδομητικής περιβαλλοντικής ανάπτυξης με λιγότερο ή περισσότερο αειφορικές μεθόδους.

Εκπαίδευση για την αειφορία

Μερικά διδακτικά συμπεράσματα

Γνώση

- των βιο-φυσικών συστημάτων, των δυνατοτήτων και των ορίων τους.
- Των τεχνολογιών που χρησιμοποιούν οι κοινωνίες για την εκμετάλλευση αυτών των βιο-φυσικών συστημάτων και του περιβάλλοντος που δημιουργείται κατά τη διαδικασία.
- Των οικονομικών συστημάτων που διαμορφώνουν τις επενδύσεις σε κατάλληλες ή ακατάλληλες τεχνολογίες και προσδιορίζουν τα κόστη και τα πλεονεκτήματα της χρήσης των βιοφυσικών συστημάτων από την κοινωνία.
- Των πολιτικών συστημάτων (της οικονομικής, πολιτικής, κοινωνικής και ιδιωτικής σφαίρας των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων) τα οποία περικλείουν τα ενδιαφέροντα, την ισχύ και τις στρατηγικές διαφορετικών ομάδων:
- Των πολιτιστικών συστημάτων (τεχνολογίες, αντιλήψεις και αξίες) που διαμορφώνουν και διαμορφώνονται από αυτές τις διαφορετικές σφαίρες της ανθρώπινης δραστηριότητας και βοηθούν ή παρακωλύουν τους ανθρώπους από το να κατανοήσουν την περιβαλλοντική δυσχέρεια της οποίας και οι ίδιοι αποτελούν μέρος.
- Των διαφορετικών μορφών της τεχνολογίας, της οικονομίας, της πολιτικής, της κοινωνίας και του πολιτισμού, οι οποίες θα επιτρέψουν στις κοινωνίες να ζήσουν με τρόπους που είναι οικολογικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και προσωπικά αειφορικοί.
- Των κοινωνικών και πολιτικών κινήματων και στρατηγικών που υιοθετούν και κάνουν πράξη τέτοιες εναλλακτικές.

Ικανότητες

- Επικοινωνία, αριθμησία, μελέτη, επίλυση προβλημάτων προσωπικών και κοινωνικών, ικανότητας συζητήσεως.
- Οι τεχνολογικές, οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές και ψυχολογικές ικανότητες που απαιτούνται ώστε να ζει κάποιος πιο αειφορικά.

Στάσεις και αξίες

- Δέσμευση στην προσπάθεια βελτίωσης του επιπέδου ζωής των ανθρώπων και των υπολοίπων έμβιων όντων.
- Δέσμευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, την κοινωνική δικαιοσύνη και την καίριας σημασίας συμμετοχική δημοκρατία.
- Δέσμευση στην ανοχή, τον ορθολογισμό και τον ανοιχτό νού.
- Δέσμευση στην εργασία με άλλους, με σκοπό τη δημιουργία ενός πιο αειφορικού μέλλοντος.

Υπερβολική περιβαλλοντική εκπαίδευση έχει αναδείξει δόγματα αφελούς περιβαλλοντικού ρεαλισμού, περιβαλλοντικού ινστρουμενταλισμού (δόγμα που υποστηρίζει ότι οι ιδέες είναι μόνο εργαλεία), ή περιβαλλοντικού ιδεαλισμού (Macnaghten & Urry, 1998).

Έχει δομήσει τη φύση, τον περιβάλλον και τα περιβαλλοντικά θέματα εκτός κοινωνίας. Έχει παράλληλα υποστηρίξει την πλήρη εμπιστοσύνη στην περιβαλλοντική επιστήμη, τους ειδικούς και τις διαδικασίες που αυτοί επιτελούν ή ισχυρίζεται πως οι αλλαγμένες αντιλήψεις και αξίες είναι περίπλοκες, δυναμικές και ενίοτε αντικρουόμενες, συνδυάζοντας εμπειρική και εμπειριστική γνώση με τη θεωρητική ή ακαδημαϊκή γνώση, σε ένα εκλεκτικό συνδυασμό. Οι πλειοψηφία των ανθρώπων, απλά δεν δέχονται το διαχωρισμό ανάμεσα σε εμπειρική και επιστημονική γνώση που προωθείται από αφελή περιβαλλοντικό ρεαλισμό. Ή το ομογενές θέμα, με συναφές και συνεπές σύστημα αξιών που αξιώνει ένας περιβαλλοντικός ιδεαλισμός.

Μια πρακτική κατανόηση του περιβάλλοντος μπορεί να περικλείσει εποικοδομητικές μεταγενέστερες προσεγγίσεις της κοινωνικής δόμησης της γνώσης κάτι που παράλληλα αποτελεί και μεταγενέστερη παιδαγωγική (Parker, 1997).

Συνεπώς, τι θα πρέπει να γίνει; Ο νεοφιλελευθερισμός, η παγκοσμιοποίηση και η εξέλιξη των νέων τεχνολογιών έχουν επιφέρει ραγδαίες κοινωνικές και περιβαλλοντικές αλλαγές αλλά και μια κρίσιμη περιβαλλοντική και εκπαιδευτική θεωρητική ανάλυση που επιχειρεί να εξηγήσει τη δυσκολία της κατάστασης που βιώνουμε σήμερα. Είναι δουλειά των εκπαιδευτικών να κάνουν αυτή τη θεωρητική γνώση διαθέσιμη στους μαθητές τους μέσα από ενεργές και δημοκρατικές παιδαγωγικές μεθόδους οι οποίες εστιάζουν σε θέματα που αφορούν τόσο τοπικές όσο και απομακρυσμένες κοινότητες.

Η εκπαίδευση για την αειφορία δρα υποστηρικτικά στη διατήρηση και ανάπτυξη κοινωνικών ομάδων και είναι κρίσιμος παράγοντας για την παγκόσμια κινητοποίηση προς την αειφορία, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω. Μπορεί να λάβει χώρα επίσημα αλλά και ανεπίσημα, απαιτεί ωστόσο εκπαιδευτικούς με δέσμευση σε αρχές δικαίου, δημοκρατίας και αειφορικής ανάπτυξης. Εκπαιδευτικούς που έχουν γνώση των φυσικών και κοινωνικών επιστημών και ισχυρούς συνδέσμους με τοπικές όσο και απομακρυσμένες κοινότητες. Αυτοί θα βρουν μια αναπτυσσόμενη πηγή πληροφοριών για να τους οδηγήσει (Fien, 1995, Huckle & Sterling, 1996).

Η εκπαίδευση για την αειφορία παρέχει στους εκπαιδευτικούς της περιβαλλοντικής αγωγής νέους στόχους. Θα ανακαλύψουν μαζί με τους μαθητές τους τον τρόπο με τον οποίο δομείται η φύση, τόσο υλικά όσο περιβαλλοντικά και υπαρξιακά αλλά και τον τρόπο με τον οποίο η φύση θα μπορούσε να αναδομηθεί με περισσότερο αειφορικές μεθόδους. Αυτή η προσπάθεια, ίσως απαιτήσει τη δημιουργία νέων κλάδων στο χώρο της οικονομίας, της πολιτικής, των κοινωνικών σπουδών και της κοινωνικής δραστηριοποίησης. Οι προσπάθειες αυτές ωστόσο αναμένεται να φέρουν αξιοσημείωτα αποτελέσματα. Για λειτουργούς με διοικητικά καθήκοντα σε τοπικά γραφεία εκπαίδευσης ή υπουργεία παιδείας, η πρόκληση είναι ίσως μεγαλύτερη. Θα πρέπει να πείσουν τους πολιτικούς και το κοινό ότι η εκπαίδευση για την αειφορία πρέπει να είναι η καρδιά κάθε εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης.

Η εκπαίδευση για την αειφορία πρέπει να προσαρμοστεί στα διάφορα ιστορικά πλαίσια, πολιτικές οικονομίες, κουλτούρες και περιβάλλοντα διαφορετικών χωρών και περιοχών. Οι εκπαιδευτικοί σε μια χώρα ή περιοχή μπορούν να μάθουν από αναπτυξιακές διαδικασίες κάπου αλλού στον κόσμο αλλά αρκετά πράγματα που πρέπει να κάνουν οι ίδιοι προκειμένου να αναπτύξουν μια εκπαίδευση για την αειφορία η οποία θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών τους και της κοινωνίας.

- Dryzek, J. (1997), *The Politics of the Earth: Environmental Discourses*, Oxford, OUP.
- Ellwood, W. (ed.) (2000), 'Blueprint for Change: redesigning the global economy', *The New Internationalist*, 320, Jan/Feb.
- Fien, J. (ed.), (1995), *Teaching for a Sustainable World: international edition*, Nairobi, UNEP, AusAid, AAEE, GriffithUniversity.
- Hartmann, F. (1998), 'Towards a social ecological politics of sustainability' in R. Keil, D. V. Bell, P. Penz & L Fawcett (eds.) *Political Ecology, Global and Local*, London, Routledge.
- Huckle, J. & Sterling, S. (eds.) 1996, *Education for Sustainability*, Earthscan, London.
- Jacobs, M. (1996), *The Politics of the Real World*, Earthscan, London.
- Klein, N. (2000), *No Logo*, London, Harper Collins.
- Macnagten, P. & Urry, J. (1998), *Contested Natures*, Sage, London.
- Parker, S. (1997), *Reflective Teaching in the Postmodern World*, Open University Press, Buckingham.
- Reid, D. (1995), *Sustainable Development, an introductory guide*, Earthscan, London.
- Selman, P. (1996), *Local Sustainability: Managing and Planning Ecologically Sound Places*, London, Paul Chapman.

Αειφορική ανάπτυξη: Εισαγωγή

Η ανθρωπότητα στέκεται σε μια κρίσιμη καμπή της ιστορίας. Βρισκόμαστε αντιμέτωποι με τη διαιώνιση ανομοιοτήτων ανάμεσα στα έθνη, χειροτέρευση της φτώχειας, πείνα, ανεπαρκή υγειονομική περίθαλψη και αναλφαβητισμό, παράλληλα με τη χειροτέρευση των οικοσυστημάτων, από τα οποία εξαρτάται το βιοτικό μας επίπεδο. Παρόλαυτά, η ενοποίηση περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών προβληματισμών και περισσότερη προσοχή από μέρους μας στα θέματα αυτά θα οδηγήσει στην κάλυψη των βασικών μας αναγκών, βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης για όλους, περισσότερο προστατευμένα και διαχειριζόμενα οικοσυστήματα και ένα ασφαλέστερο, πιο πολλά υποσχόμενο μέλλον. Κανένα έθνος δεν μπορεί να το πετύχει αυτό μόνο του. Μαζί όμως, μπορούμε. Μέσα από την παγκόσμια συνεργασία για την αειφόρο ανάπτυξη. Preamble to Agenda 21, 1992

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για την αειφόρο ανάπτυξη. Δυο από τους πιο διαδεδομένους είναι οι εξής: Αειφόρος ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του σήμερα, χωρίς να διαπραγματεύεται την ικανότητα των επόμενων γενεών να καλύπτουν τις δικές τους.

Έκθεση Brundtland, «Το κοινό μας μέλλον», 1987.

Αειφόρος ανάπτυξη σημαίνει βελτίωση της ποιότητας ζωής ενώ παράλληλα ζούμε από τους πόρους των οικοσυστημάτων που μας στηρίζουν.

Παγκόσμια Στρατηγική Διατήρησης, Φροντίδα για τη Γη, 1990.

Η αειφόρος ανάπτυξη βασίζεται σε ηθικές αρχές και αποτελείται από τέσσερις ομάδες αξιών:

- Προστασία του περιβάλλοντος
- Παροχές για το μέλλον
- Ποιότητα ζωής
- Δικαιοσύνη

Οι αξίες αυτές αντικατοπτρίζονται στη «Διακήρυξη του Ρίο»(από τη Σύνοδο Κορυφής για τη Γη, 1992) στην «Ατζέντα 21» & «Φροντίδα για τη Γη». Υποστηρίζουν πως η αειφορία έχει οικολογικές, οικονομικές, κοινωνικές και προσωπικές διαστάσεις. Οφείλουμε να κινηθούμε προς μορφές ανάπτυξης που διατηρούν ή βελτιώνουν την οικολογική, οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική και προσωπική ευημερία.

Η Ατζέντα 21, διαπραγματεύεται το τι σημαίνει ο όρος αειφόρος ανάπτυξη, τη

διαδικασία με την οποία μπορεί να αποφασιστούν και να γίνουν εφικτοί οι στόχοι του και τα διαχειριστικά εργαλεία που είναι απαραίτητα για την επίτευξη του σκοπού.

Ουσία	Διαδικασία	Εργαλεία
<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση της κατανάλωσης πόρων και δημιουργίας αποβλήτων, αύξηση της αποδοτικότητας των πόρων, ανακύκλωση. • Προστασία εύθραυστων οικοσυστημάτων. • Κοινωνική ισότητα. (ανάμεσα σε χώρες αλλά και σε γενιές). • Ποιότητα ζωής (έννοια ευρύτερη από τον όρο «επίπεδο ζωής»). • Σεβασμός στην παραδοσιακή γνώση, τον τρόπο ζωής και την ποικιλομορφία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενεργός προγραμματισμός και διαχείριση. • Συμβουλευτική, συμμετοχή, ενθάρρυνση. • Λήψη αποφάσεων κατά το δυνατόν, σε τοπικό επίπεδο από φορείς τοπικής διοίκησης. • Συνεταιρισμοί και συνεργασίες ανάμεσα σε όλους τους φορείς. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση της ζήτησης εκπαιδευτικής γνώσης. • Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας, θεμελιώδης γνώσεις, αυτοπεποίθηση, εμπειρία. • Κανονισμοί και επιβολή τους. • Διοίκηση αγοράς, φορολογία, εισπράκτορες, επιδοτήσεις. • Δημόσιες επενδύσεις.

Η αειφόρος ανάπτυξη είναι σκοπός για την Ευρωπαϊκή Ένωση, την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και τις περισσότερες τοπικές αυτοδιοικήσεις μέσα στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Οι τοπικές αυτοδιοικήσεις στη Βρετανία προωθούν τους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης. Αυτό σημαίνει:

- Παραμονή στους πόρους του φυσικού περιβάλλοντος με ταυτόχρονη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- Προσφορά ευκαιριών στα παιδιά μας, τουλάχιστον εξίσου καλές με αυτές που είχαμε εμείς.
- Χρήση όσων μέσων είναι απαραίτητο ώστε οι φτωχοί και λιγότερο ευνοημένοι της κοινωνίας, να μη νιώθουν ότι εξ' αιτίας της φτώχειας επιτρέπεται να παραβιάζουν τις υποχρεώσεις που συνιστά η αειφόρος ανάπτυξη.
- Στόχους περιβαλλοντικών πολιτικών που ενσωματώνονται σε κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές.

Κατανοούμε ότι:

- Οι απαραίτητες αλλαγές δεν πρόκειται να γίνουν αυτόματα.
- Οι αγορές θα πρέπει να δεχθούν συνεχείς παρεμβάσεις ώστε να αλλάξουν τις επιλογές και τις συμπεριφορές τους, τόσο των ιδίων όσο και των καταναλωτών.
- Κανονισμοί και οικονομικοί μηχανισμοί και μέτρα που αυξάνουν την ευαισθησία του κοινού, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν προς αυτό το σκοπό.
- Πρέπει να αναπτύξουμε μεθόδους ώστε να κερδίσουμε τη συμπαράσταση των πολιτών και έτσι να ανταποκριθούμε όλοι μαζί σε αυτή την πρόκληση.

Διακήρυξη για την Αειφόρο Ανάπτυξη, των τοπικών αυτοδιοικήσεων Βρετανίας, 1995.

Προκειμένου να κινηθούν οι κοινότητες προς την αειφορία, η αυτοδιοίκηση ακολουθεί 13 γενικές οδηγίες της αειφόρου ανάπτυξης:

1. Οι πόροι χρησιμοποιούνται με αποδοτικό τρόπο και τα απόβλητα ελαχιστοποιούνται με μεθόδους ανακύκλωσης.
2. Η μόλυνση ελαχιστοποιείται σε επίπεδα τέτοια, ώστε τα φυσικά οικοσυστήματα να μπορούν να τα αντιμετωπίσουν, χωρίς τα ίδια να υποστούν βλάβη.
3. Η ποικιλότητα της φύσης εκτιμάται και προστατεύεται.
4. Όπου αυτό είναι δυνατόν, τοπικές ανάγκες καλύπτονται από τοπικούς πόρους.
5. Ο καθένας έχει πρόσβαση σε τροφή, νερό, καταφύγιο και καύσιμα σε λογικό κόστος.
6. Ο καθένας έχει την ευκαιρία να αναλάβει εργασία που τον ευχαριστεί, σε μια ποικιλόμορφη οικονομία. Η αξία της μη αμειβόμενης εργασίας αναγνωρίζεται και οι αμοιβές οφείλουν να είναι δίκαιες και με δίκαιο τρόπο κατανεμημένες.
7. Η καλή υγεία των ανθρώπων εξασφαλίζεται με τη δημιουργία ασφαλούς, καθαρού και ευχάριστου περιβάλλοντος και υπηρεσίες υγείας που δίνουν τόσο στην έμφαση για την πρόληψη ασθενειών, όσο και για την κατάλληλη θεραπεία των ασθενών.
8. Πρόσβαση σε εγκαταστάσεις, υπηρεσίες, αγαθά και άλλους ανθρώπους δεν γίνεται εις βάρος του περιβάλλοντος ή περιορίζεται στη χρήση αυτοκινήτων.
9. Οι άνθρωποι ζουν χωρίς το φόβο της βίας και του εγκλήματος ή διώξεων εξ' αιτίας των προσωπικών τους απόψεων, τη φυλή, το φύλο ή τη

σεξουαλικότητά τους.

10. Ο καθένας έχει πρόσβαση στις δυνατότητες, τη γνώση και τις απαραίτητες πληροφορίες ώστε να μπορεί να παίξει ενεργό ρόλο στην κοινωνία.
11. Όλοι οι φορείς της κοινωνίας ενθαρρύνονται να συμμετάσχουν στη λήψη αποφάσεων.
12. Ευκαιρίες για πολιτιστικά δρώμενα, αναψυχή και ψυχαγωγία είναι διαθέσιμες σε όλους.
13. Τοποθεσίες, χώροι και αντικείμενα συνδυάζουν νόημα και καλαισθησία με χρηστικότητα. Οι εγκαταστάσεις είναι «ανθρώπινες» σε κλίμακα και μορφή. Η ποικιλία και ο τοπικός χαρακτήρας εκτιμώνται και προστατεύονται.

Συμβούλιο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 1994

Η αειφόρος ανάπτυξη θα απαιτήσει ουσιαστικές αλλαγές συμπεριφοράς σε κάθε επίπεδο, με προτεραιότητα σε παλαιομοδίτικες ιδέες όπως, προγραμματισμό, κοινότητα και ισονομία. Οι υπάρχουσες μέθοδοι καταναλωτισμού, προσωπική ιδιοκτησία, ο ατομικισμός και η ανοιχτή αγορά έχουν βαθιές ρίζες στη δυτική κοινωνία και έχουν επεκταθεί και σε όλο τον κόσμο. Κάθε προσπάθεια αλλαγής αυτής της νοοτροπίας είναι απελπιστικά ιδεαλιστική. Φτάνουμε ωστόσο στο σημείο όπου το κοινό συμφέρον, τελικά συγκλίνει με το ατομικό. Ήδη συμβαίνουν αλλαγές σε τοπικές κοινωνίες, στον επιχειρηματικό κόσμο, σε εθνικές πολιτικές και στις διεθνείς σχέσεις.

Andrew Blowers, Προγραμματισμός για την αειφόρο ανάπτυξη, 1993

Παράρτημα 2

Εκπαίδευση για την αειφορία: Εισαγωγή

Η εκπαίδευση είναι κρίσιμης σημασίας για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και της βελτίωσης της κριτικής ικανότητας των ανθρώπων, ώστε να αναγνωρίζουν περιβαλλοντικά προβλήματα. Είναι παράλληλα κρίσιμης σημασίας προκειμένου να επιτευχθεί περιβαλλοντική και ηθική επαγρύπνηση και ανάπτυξη αξιών, συμπεριφορών, ικανοτήτων και συμπεριφορών βιώσιμων με μια αειφόρο

ανάπτυξη. (Ατζέντα 21, κεφάλαιο 36).

Θεωρούμε ότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση για μια βιώσιμη αειφορία είναι μια διαδικασία συνεχούς κατάρτισης βασισμένη στο σεβασμό προς τη ζωή. Μια τέτοια εκπαίδευση υιοθετεί αξίες και πράξεις οι οποίες έχουν συνεισφέρει στην ανθρώπινη και κοινωνική εξέλιξη και τη διατήρηση του περιβάλλοντος. Αναπτύσσει οικολογικά ολοκληρωμένες και ισόνομες κοινωνίες, που ζουν μαζί με ποικιλότητα και ανεξαρτησία. Κάτι τέτοιο απαιτεί προσωπική και κοινωνική ευθύνη, σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Σύμφωνο για την περιβαλλοντική εκπαίδευση, τις αειφορικές κοινωνίες και την παγκόσμια ευθύνη – από εναλλακτικές συμφωνίες από το Διεθνές NGOφόρουμ, Ρίο ντε Τζανέιρο, Ιούνιος 1992.

Η εκπαίδευση για την αειφορία είναι μια διαδικασία η οποία:

- Επιτρέπει στους ανθρώπους να κατανοήσουν την ανεξαρτησία κάθε είδους ζωής στον πλανήτη και τις επιπτώσεις των πράξεών τους και των επιλογών τους, όχι μόνο τώρα αλλά και στο μέλλον, στους πόρους, την παγκόσμια κοινότητα, στην τοπική κοινότητα και το παγκόσμιο περιβάλλον.
- Ενισχύει την ενημέρωση των ανθρώπων όσον αφορά οικονομικές, πολιτικές, τεχνολογικές και περιβαλλοντικές δυνάμεις που είτε υποστηρίζουν, είτε εμποδίζουν την αειφόρο ανάπτυξη.
- Ενισχύει την ενημέρωση, την επάρκεια, τη στάση και τις αξίες των ανθρώπων, επιτρέποντάς τους να εμπλακούν ενεργά στην αειφόρο ανάπτυξη, σε τοπικά, εθνικά και διεθνή επίπεδα καθώς και να τους βοηθήσει να εργαστούν για τη διαμόρφωση ενός δικαιότερου και αειφόρου μέλλοντος. Συγκεκριμένα, δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να διαμορφώσουν έναν ενοποιημένο περιβαλλοντικά και οικονομικά, τρόπο λήψης αποφάσεων.
- Κατακυρώνει την αξία των διαφορετικών προσεγγίσεων τις οποίες συνεισφέρει η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η αναπτυξιακή εκπαίδευση όπως και την ανάγκη της περαιτέρω ανάπτυξης και ενοποίησης των εννοιών της αειφορίας τόσο σε αυτές όσο και σε άλλες σχετικές διαθεματικές ή όχι, προσεγγίσεις.

(Good Earth-Keeping, Education, Training and Awareness for a Sustainable Future, S Sterling (ed.), UNEP-UK, 1992)

Η εκπαίδευση για την αειφορία είναι η απαραίτητη εκπαίδευση για τη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας της ζωής μας και της ποιότητας ζωής των επόμενων γενεών. Δίνει τα εφόδια στον καθένα ξεχωριστά, αλλά και σε κοινότητες, ομάδες, επιχειρήσεις και κυβερνήσεις ώστε να ζουν και να συμπεριφέρονται αειφορικά. Παράλληλα παρέχει τις απαραίτητες γνώσεις για την κατανόηση των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών θεμάτων που εμπλέκονται στο θέμα αυτό. Προετοιμάζει για τον κόσμο στον οποίο θα ζήσουμε τον επόμενο αιώνα, προσπαθώντας να απαλείψει την πιθανότητα να βρεθούμε χωρίς πόρους.

Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη επιτρέπει στους ανθρώπους να επεκτείνουν τις γνώσεις τους, τις αξίες και τις ικανότητές τους, να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων που αφορούν μεθόδους δράσης, ατομικά και ομαδικά, τοπικά και παγκόσμια, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής ήδη από τώρα, χωρίς να βλαφθεί ο πλανήτης αργότερα. (Education for Sustainable Development in the Schools Sector, Report to DfEE/QCA, 1998)

Σκέψεις κλειδιά της αειφόρου ανάπτυξης

1. **Αλληλεξάρτηση** – της κοινωνίας, της οικονομίας και του φυσικού περιβάλλοντος, σε τοπικό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο
2. **Υπεύθυνοι πολίτες** – δικαιώματα και υποχρεώσεις, συμμετοχή και συνεργασία
3. **Ανάγκες και δικαιώματα των μελλοντικών γενεών**
4. **Ποικιλότητα** – κοινωνική, πολιτιστική, οικονομική και βιολογική
5. **Ποιότητα ζωής, ισότητα και δικαιοσύνη**
6. **Αειφόρος αλλαγή** – ανάπτυξη και δυνατότητα υποστήριξής της
7. **Αβεβαιότητα και προφύλαξη κατά τη διάρκεια της δράσης**

(Panel for Education for Sustainable Development, 1998)

Η εκπαίδευση των πολιτών έχει τρεις απαιτήσεις: κοινωνική και ηθική υπευθυνότητα, εμπλοκή της κοινότητας και πολιτική γνώση. Τα σχολεία θα πρέπει να:

- Εκπαιδεύσουν τους νέους να θεωρούν τους εαυτούς τους ενεργούς πολίτες που θέλουν, μπορούν και έχουν τις ικανότητες να επηρεάσουν τη μαθητική ζωή, αλλά και τις κρίσιμες ικανότητες να σκεφτούν λογικά πριν μιλήσουν ή δράσουν.

- Δομήσουν και να διευρύνουν στους κύκλους των νέων ανθρώπων τις καλύτερες και δοκιμασμένες μεθόδους κοινωνικής δραστηριοποίησης και εξυπηρέτησης του κοινού καλού.
- Ενισχύσουν στους μαθητές την προσωπική τους αυτοπεποίθηση στην προσπάθειά τους να βρουν νέους τρόπους συμμετοχής στα κοινά και δράσης.

Η εκπαίδευση στην πολιτική αγωγή οφείλει να καλύπτει κατανόηση των δημοκρατικών πρακτικών και των θεσμών, είτε τοπικών, είτε εθνικών, συμπεριλαμβανομένου του ρόλου των κοινοβουλίων, κομμάτων, ομάδων πίεσης και σωμάτων εθελοντών, τη σχέση της επίσημης πολιτικής δραστηριότητας με την κοινωνία στο πλαίσιο του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ευρώπης και τέλος, πρέπει να υπάρχει γνώση των παγκόσμιων εξελίξεων και τρεχόντων προβλημάτων σε ευρύτερη κλίμακα

Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν γνώση για τον κόσμο ως παγκόσμια κοινότητα και θα πρέπει ως μαθητές, σε διάφορα κρίσιμα στάδια, να είναι σε θέση να κατανοήσουν θέματα και προβλήματα που σχετίζονται με αντικείμενα όπως ποικιλομορφία και διαφωνία, το οικονομικό σύστημα, ανθρώπινα δικαιώματα, αειφόρος ανάπτυξη και περιβαλλοντικά προβλήματα.

(Education for Citizenship and the teaching of democracy in schools, QCA, 1998).

Συνεπώς, κινούμενοι προς έναν πιο αειφορικό τοπικό διοικητικό φορέα, η εκπαίδευση θα πρέπει να επιτύχει αλλαγές στην κοινότητα όπως οι παρακάτω:

- Να οδηγήσει σε αλλαγές στον εργασιακό τομέα και τον τρόπο ζωής ώστε οι μέθοδοι και ο ρυθμός κατανάλωσης να γίνουν πιο αειφορικοί.
- Να βασιστεί στην υπάρχουσα γνώση των ανθρώπων, την κατανόηση και την ευαισθητοποίηση.
- Να ενθαρρύνει τους ανθρώπους να βρουν εναλλακτικές λύσεις, να τους βοηθήσει να κάνουν τις κατάλληλες επιλογές, προσφέροντάς τους εργαλεία (ικανότητες, αξίες, γνώση και αυτοπεποίθηση) ώστε να είναι αποτελεσματικοί.
- Να βοηθήσει τους ανθρώπους ώστε να μπορούν να βρουν και να χρησιμοποιήσουν την πληροφορία αποτελεσματικά.
- Να δώσει ευκαιρίες σε ανθρώπους που ηγούνται της συμμετοχής στα κοινά, ώστε να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να αποκτήσουν αίσθηση κυριότητας.
- Να βοηθήσει τους ανθρώπους να κατανοήσουν τη σύνδεση ανάμεσα σε διάφορα προβλήματα και να δουν τον αντίκτυπο στις ίδιες τους τις ζωές.

- Να ενθαρρύνει την υιοθέτηση αρχών που οδηγούν σε μια πιο δίκαιη κοινωνία και μια πιο δίκαιη κατανομή των αγαθών και των πόρων - εντός και εκτός του διοικητικού φορέα.
- Να βοηθήσει τους ανθρώπους να αναγνωρίσουν πρακτικές που είναι σχετικές με την αειφορία και παρατηρήσουν τις δικές τους δραστηριότητες σε σχέση με αυτές.

Educating for a Sustainable Local Community, Local Government Management Board, 1994